

Hoger onderwijs

Sectorlijnen 2026: hoger onderwijs

Algemeen

Bijna alle opleidingen in het hoger onderwijs (ho) voldoen aan de basiskwaliteit en de meeste ho-besturen lopen op basis van hun jaarverslagen geen directe financiële risico's. Het is duidelijk dat de structurele demografische krimp van studenten in het hoger onderwijs vraagt om scherpe strategische keuzes en dit legt druk op de opgaven voor hoger onderwijsinstellingen.

Opleidingen voldoen aan de basiskwaliteit

Uit accreditaties van de NVAO blijkt dat ho-opleidingen voldoen aan de basiskwaliteit. In 2024 nam de Nederlandse tak van de NVAO 463 accreditatiebesluiten, waarvan er 409 bestaande opleidingen betroffen en 54 nieuwe opleidingen. Bij 2,8% van die accreditatiebesluiten stelde de NVAO voorwaarden voor het verkrijgen of behouden van de accreditatie (NVAO, 2025). Ook het accreditatiestelsel zelf voldoet in de basis, maar de inspectie heeft wel risico's gesignaleerd in het borgen van een onafhankelijke en volledige beoordeling. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) geeft aan dat de NVAO de eisen voor de selectie en onafhankelijkheid van visitatie-panelleden heeft verduidelijkt en aangescherpt in het herziene kader (OCW, 2025). De inspectie benadrukt dat het belangrijk is dat oordelen gebaseerd zijn op een compleet beeld van de opleiding, inclusief alle locaties, varianten en trajecten.

Geen directe risico's voor financiële continuïteit

De jaarverslagen over 2024 van 40% van de hbo-instellingen werden geanalyseerd op financiële risico's. Bij geen van de onderzochte instellingen waren er directe risico's voor de financiële continuïteit, wel kan ruim 70% de jaarverslaggeving verbeteren, vooral op het gebied van de verantwoording door de intern toezichthouder en de risicoparagraaf. Uit een verkennend onderzoek naar de financiële continuïteit van universiteiten kwam naar voren dat door de verwachte demografische krimp universiteiten het uiteindelijk noodzakelijk achten opleidingen samen te voegen of te beëindigen.

Ad-opleidingen ook aantrekkelijk voor havisten en vwo'ers die bacheloropleiding niet afronden

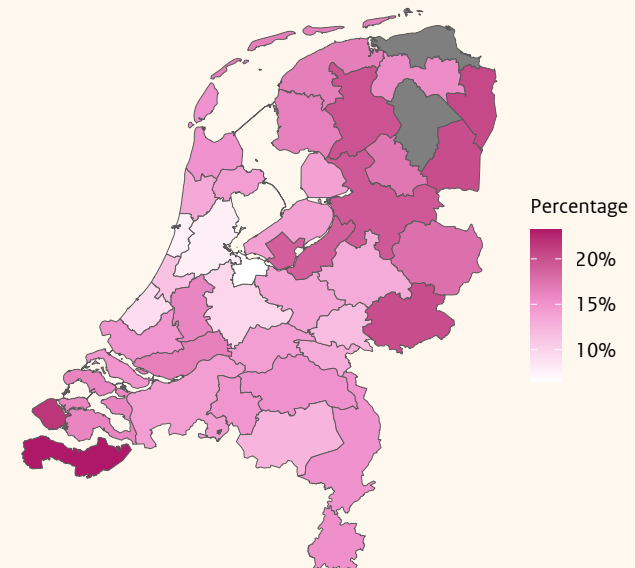
Een Associate degree- (Ad-)opleiding is een 2-jarige praktijkgerichte opleiding tussen mbo 4 en bachelorniveau in. Het grootste aanbod van bekostigde Ad-opleidingen zit in de sectoren Techniek (30%) en Economie (29%). Bij niet bekostigde ad-opleidingen

komt 72% van het aanbod uit de sector economie. Ad-opleidingen trekken vooral studenten aan met een mbo 4-diploma, al is over de periode van 2020-2024 een stijging in de instroom te zien van studenten met alleen een havo- of vwo-diploma die al eerder ingeschreven stonden bij een andere opleiding in het hoger onderwijs. Ad-opleidingen zijn blijkbaar ook een interessante optie voor havisten en vwo'ers die een eerder gevolgde bacheloropleiding niet hebben afgerond.

Regionale verschillen in doorstroom naar hbo en wo

Veruit de meeste havo-gediplomeerden stromen door naar het hbo en de meeste vwo-gediplomeerden naar het wo. Een klein deel van de havo-gediplomeerden gaat naar het mbo. Dit gebeurt relatief vaak in Zeeuws-Vlaanderen en Oost-Groningen, net als de doorstroom van vwo-gediplomeerden naar het hbo. Vo-gediplomeerden in regio's buiten de Randstad kiezen vaker voor een beroepsgerichte opleiding dan vo-gediplomeerden in de Randstad.

Per regio het percentage vwo-gediplomeerden in 2022-2023 dat (na maximaal 1 tussenjaar) doorstroomde naar hbo

De meeste examencommissies nemen hun verantwoordelijkheid

Examencommissies hebben de belangrijke taak garant te staan voor de waarde van diploma's. Het functioneren van examencommissies is dan ook periodiek onderwerp van onderzoek door de inspectie. Uit ons onderzoek uit 2025 blijkt dat de meeste examencommissies op voldoende wijze invulling geven aan hun verantwoordelijkheid om vast te stellen dat studenten bij het afstuderen voldoen aan de eindkwalificaties. Ten opzichte van 2015 is er echter geen duidelijke vooruitgang op gebieden als de facilitering van examencommissies, de communicatie met examinatoren en de borging van de toetsing van alle eindkwalificaties; er is vooral sprake van continuïteit. Ook leeft een beperkt deel van de ho-instellingen de Wet hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek op een aantal onderdelen niet volledig na.

Bepaalde groepen vallen af bij verschillende stappen selectie voor fixusopleidingen

In numerus fixusopleidingen zijn sommige groepen studenten ondervetegenwoordigd vergeleken met reguliere ho-opleidingen. Dit kan duiden op ongelijke kansen bij de selectie van die groepen. Ook in andere stappen tussen de aanmelding voor de numerus fixusopleiding tot het daadwerkelijke starten van de opleiding vallen kandidaten af. Bij bijna alle stappen in het selectieproces vallen naar verhouding meer kandidaten met een niet-Europese migratieachtergrond af dan kandidaten zonder of met een Europese migratieachtergrond. De verschillende stappen in het selectieproces beïnvloeden de uiteindelijke populatie van een fixusopleiding, waarbij de stap naar toelating een belangrijke stap is die opleidingen zelf kunnen optimaliseren. Dit is de stap waarin de decentrale selectie plaatsvindt. Met name het schoolexamencijfer in het voortgezet onderwijs is een selectie-instrument voor de decentrale selectie dat ongelijkheid verder in de hand werkt. Deze moet daarom kritisch tegen het licht gehouden worden door fixusopleidingen.

Studentwelzijn

De mentale gezondheid van studenten is licht verbeterd tussen 2021 en 2025, maar nog steeds ervaren veel studenten angst of depressie, eenzaamheid en stress. In het ho ervaren vrouwelijke studenten, lhbtq+-studenten en studenten met een functiebeperking een minder goede mentale gezondheid (RIVM, 2025).

Digitale veiligheid

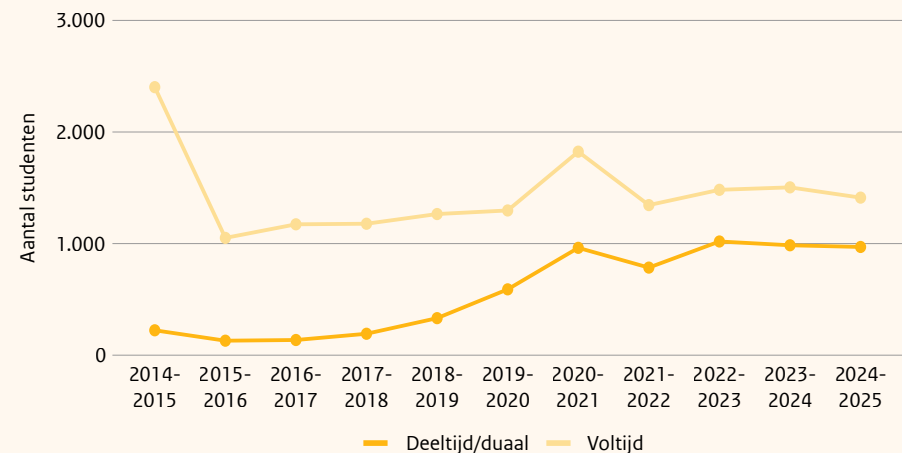
Besturen hebben een verantwoordingsplicht op het gebied van digitale veiligheid. De overgrote meerderheid van besturen in het hoger onderwijs rapporteert over informatiebeveiliging en privacy, maar de diepgang van de verantwoording verschilt. Besturen melden impactvolle incidenten niet altijd tijdig aan de inspectie, waardoor kansen worden gemist om de continuïteit van onderwijsprocessen te beschermen en te profiteren van ervaringen van andere instellingen. De meeste niet-bekostigde instellingen

geven in hun verslag van werkzaamheden aan dat er wel meldingen zijn gedaan van bijvoorbeeld phishing, maar dat er geen incidenten hebben plaatsgevonden. Om digitale veiligheid te verhogen is het belangrijk om bewustwording te verhogen onder gebruikers, zodat zij weten hoe hun eigen handelen digitale risico's kan verkleinen.

Studiesucces deeltijdstudenten lerarenopleidingen

Het aandeel studenten dat de pabo in deeltijd of duaal volgt is gestegen van 10% in 2014-2015 naar 25% in 2024-2025. Vooral mbo-ge diplomeerden aan de pabo studeren vaker in deeltijd dan 10 jaar geleden (stijging van 8 naar 38%). Deze stijging is niet te zien bij de tweedegraads lerarenopleidingen, waar het aandeel studenten in de deeltijdopleiding al jaren rond de 33% ligt. Opvallend is dat studenten in deeltijd vaker een diploma binnen 5 jaar halen aan de tweedegraads lerarenopleiding (51%) dan studenten die de voltijdopleiding doen (38%). Bij de pabo valt op dat het aandeel studenten dat het diploma binnen 5 jaar haalt, is gedaald ten opzichte van eerdere jaren (van 66% naar 57%).

Aantal pabostudenten met een mbo-vooropleiding dat in voltijd of deeltijd/duaal studeert

Curricula voltijd pabo's dekken niet alle bekwaamheidscategorieën in hun leerdoelen

Uit een inventarisatie van de curricula van voltijd pabo-opleidingen blijkt dat er in Nederland grote verschillen zijn in hoe de deze zijn ingericht. De mate waarin de wettelijke bekwaamheidseisen zijn vertaald naar curricula verschilt. Sommige routes besteden relatief veel aandacht aan specifieke vak- of bekwaamheidseisen, andere kiezen juist voor brede integratie. Ook blijkt dat niet alle routes alle wettelijke bekwaamheidscategorieën dekken in hun leerdoelen (Bijlsma & Bosman, 2025). De inspectie sluit zich aan bij de oproep van de Onderwijsraad om de bekwaamheid van aanstaande leraren beter te borgen en bekwaamheidseisen concreter te maken. Dit geeft instellingen ruimte voor een eigen invulling van het curriculum en zorgt tegelijk voor zekerheid dat iedere leraar, ongeacht de gevolgde route, voldoende is voorbereid voor het geven van goed onderwijs.

NVAO (2025). *NVAO Jaarverslag 2024*. Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO).

OCW (2025). *Reactie rapporten accreditatiestelsel hoger onderwijs, protocol onderwijsvernieuwingen en aanpak kwaliteitszorgstelsel*. Kamerbrief d.d. 3 juli 2025. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

RIVM (2025). *Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hbo en wo 2025*. RIVM-rapport 2025-0106. RIVM – Trimbos Instituut.

© Inspectie van het Onderwijs | 2026

Dit overzicht is gemaakt op basis van de Staat van het Onderwijs 2026. De Staat van het Onderwijs en alle aanvullende informatieproducten, waaronder een digitaal magazine en technische rapporten, kunt u vinden via: www.onderwijsinspectie.nl.

Aanbevelingen

In 2025 deden we de aanbeveling aan opleidingen om kwalitatieve selectiecriteria voor decentrale selectie zorgvuldig te overwegen en te onderbouwen. Deze aanbeveling blijft van kracht. Zoals we ook vorig jaar al lieten zien, houdt het criterium van behaalde cijfers in het voortgezet onderwijs ontstane kansenongelijkheid in stand. Daarnaast vragen we aandacht voor de oproep die de Onderwijsraad ook al deed en voor het functioneren van de examencommissies.

Overheid: borg de bekwaamheid van aanstaande leraren beter en maak de bekwaamheidseisen concreter.

Examencommissies moeten nagaan of zij inhoudelijk borgen dat de eindkwalificaties worden getoetst en besturen dienen examencommissies voldoende te faciliteren en nagaan of de personele samenstelling van de examencommissies klopt.